

## НЕ(ДО)РАЗГЪРНАТИЯТ ОБРАЗОВАТЕЛЕН ПОТЕНЦИАЛ НА БЪЛГАРСКИТЕ ХУДОЖЕСТВЕНИ МУЗЕИ

**Проф. д.н. Вера Бонева**

*Университет по библиотекознание и информационни технологии*

**Резюме.** Проучването е фокусирано върху образователния потенциал на българските музеи за изкуство – художествени галерии. Системата от тези културни институции е описана накратко с открояване особеностите на тяхната дейност. Открити са значимите възможности за образование в художествените галерии – чрез примери и концепции. Развита е тезата за позитивите от по-широкото им въвличане в образователните процеси, като са използвани данни от работата на тези институции през последните две десетилетия. Подчертана е необходимостта от развитие на емоционалната интелигентност и емпатията при учениците и студентите чрез задълбочен „прочит“ на художествените творби. В контекста на направените констатации е подчертана неоченимата роля на българските художествени галерии.

*Ключови думи:* художествени галерии; образование; културно наследство

### Художествени музеи и образование

Художествените галерии<sup>1)</sup>, учредени и работещи по правната рамка на Закона за закрила и развитие на културата (1999 г.), са музейни институции с пълноправен статут. Този статут е регламентиран в §1 от допълнителните разпоредби на Закона за културното наследство. Те съхраняват, опазват, популяризират, изучават и експонират художественото наследство на България в обхвата на определената им от съответния устройствен акт територия – цялата страна (национални), определен регион (регионални) или отделна община (общински) (Boneva 2014, 25 – 34). По данни на националната статистика художествени галерии с регионални функции са 28<sup>2)</sup> – по една във всяка административна област. Към тях трябва да се прибавят Националната галерия, както и още осем общински музеи с художествен профил в общински центрове (Стражица, Севлиево, Левски, Казанлък, Чирпан, Нови пазар, Нова Загора, Бургас, Мездра, Карлово). Цитираните данни ни дават основание да приемем, че в обхвата на настоящия анализ влизат 39 музейни структури от публичния сектор. Те съставляват близо 25% от действащите в страната музейни институции.

Към споменатата група принадлежат и 21 музейни обекта към регионални, национални или общински институции на паметта, които не са самостоятелни звена (от формална гледна точка), но са утвърдени и разпознаваеми средища за опазване и популяризиране на артефактите, свързани с изобразителното изкуство. Това са филиалите на Националната галерия, посветени на творчеството на Никола Танев и Вера Недкова, филиалите на Казанлъшката художествена галерия, посветени на Ненко Балкански и Дечко Узунов, филиалът на Градската художествена галерия във Варна, мемориален музей на Георги Велчев, Художествената галерия в Балчик, която е част от местния общински музей и др. Като цяло, можем да приемем, че художествените галерии в България имат добре разгърната мрежа, включваща към момента 58 отделни структурни звена – музеи и музейни обекти, които опазват и популяризират художествените артефакти в страната от периода на Възраждането до наши дни (XVIII – XXI век). Тези институции притежават значим фондов ресурс и кадрови потенциал, за да реализират разнообразни, ценностно ориентирани и значими за общностите и за обществото, като цяло, културни инициативи.

Обект на настоящия анализ са преди всичко образователните дейности на художествените музеи в България, осъществявани системно или инцидентно през последните две десетилетия. Теоретичният фокус на обзора е обвързан с теоретичния модел на *новата музеология* (Mishkova 2015, 74 – 80), която разглежда музея не като застинала „съкровищница“, а като отворено за публиките културно пространство, създаващо и задаващо мотиви и възможности за интерпретация на културните ценности, както и за приобщаване на максимално широк кръг от „потребители“<sup>(3)</sup> към богатствата, опазвани от музейните институции

Представените факти и прояви са осмислени в контекста на теорията *за ученето през целия живот*<sup>(4)</sup>, който постулира непрекъснатост на образователния процес и след придобиването на формалните степени, необходими за професионалната реализация на личностите. Тази теория модифицира частично и гледната точка спрямо формалното обучение в регламентираните от правната рамка институции (детски градини, училища – основни, средни, висши, научни институти за подготовка на докторанти), в хода на което би трябвало да се формира готовност за учене през целия живот. Той дефинира и основните неформални дейности, създадени и реализирани с образователна цел, осигуряващи интелектуална активност на личностите и социална свързаност около средищата на знанието (Field 2006). По правило, българските музеи работят пълноценно и в сектора на формалното образование, и в областта на неформалните образователни инициативи (Popova 2015, 217 – 231). Това е валидно в пълна степен и за обекта на настоящия обзор – художествените галерии.

### Добри практики

Една от най-широко развитите форми на образователна дейност на художествените музеи е свързана с обучението по изобразително изкуство в българските училища. В рамките на утвърдените от Министерството на образованието и науката програми по дисциплините от споменатия цикъл се реализират модули, осигуряващи посещението на ученици в постоянните експозиции с цел запознаване с творчеството на отделни творци или с усвояване знания за общия ход в развитието на художествения живот в България. На място – в пряк контакт с различни произведения на изкуството, учениците най-ясно разбират разликите между отделните жанрове и техники на работа на живописци, графичи, скулптори, художници приложници (Doychinova 2017, 160 – 163). Програми, основани на трайни практики и/или договори, от този тип провеждат художествените галерии в София, Велико Търново, Пловдив, Добрич, Варна, Смолян.

Продуктивността на визириания тип дейност е призната на национално ниво и от 2018 г. тя получава целева субсидия от Министерството на образованието и науката по модул „Музейно училище“<sup>(5)</sup>. В рамките на посочената програма до 2021 г. включително на проектен принцип са разпределени над 1,5 млн. лв. за осигуряване на входни такси, експертна дейност и учебни материали за провеждане на занятия в музеи и художествени галерии. Като цяло, по-активна страна в процеса на съвместна работа са училищата, но немалка дидактическа тежест по тази проектна линия поеха и музейните специалисти – педагози и екскурзоводи. Конкретни инициативи с отчетени ползи за училищното образование реализираха художествените галерии в Пловдив, Бургас, Созопол, Русе, Плевен, Шумен, Габрово и др.

Част от проектите от визириания цикъл се увенчаха със създаването на *трайни образователни продукти* – виртуални и/или печатни учебни помагала, които вече са част от образователната дейност на българските училища. Един от най-важните резултати в споменатата насока е книгата „20 срещи с българското изкуство“ – албум с текстове и приложения за творческа дейност на деца. Авторите са част от творческия екип на Художествената галерия – Стара Загора. Те провокират детското въображение с 20 творби от фонда на галерията, които са представени по разбираем, интересен и атрактивен начин. Налични са дидактически компоненти за самостоятелна работа и обратна връзка с институцията и с педагога (Tineva 2021). Книжката има и виртуален вариант<sup>(6)</sup>. Тя е достъпна свободно на специализиран сайт и така потенциалът за ползването ѝ е разширен далеч отвъд прякото културно въздействие на Градската художествена галерия в Стара Загора.

Към детската аудитория е насочена и образователната книжка на Тодор Петев и Зорница Христова „Един ден в музея“ (Petev 2021). Тя задава успешни

модели за анализ на културно съдържание, което е приложимо и към художествените галерии. Така, учениците и учителите вече разполагат не само с методи, но и с помагала за усвояване знание за изкуството чрез пряк контакт с движимите културни ценности в постоянните или във временните музейни експозиции.

Сред организациите, открояващи се с най-успешна работа с ученици, е екипът на Художествената галерия – Добрич, който от десетилетие поддържа програмата „Работилница за въображение“. Проектът е характеризиран като „пространство за творчески експерименти на деца и ученици от всички възрасти“<sup>7)</sup>. Заниманията се провеждат както в специално оборудваната за целта работилница – ателие, така и в експозиционните зали на галерията, пред картините на големите майстори. Заниманията са целогодишни, като през учебната година се осъществяват след предварителна уговорка с преподавателите от училищата, а през лятната ваканция са свободни за посещение от всяко желаещо дете на възраст 6 – 18 години. Занятията са групови и се провеждат по 12 теми, които са предварително оповестени на сайта на галерията. Учителите и/или учениците си избират конкретна тема, по която работят с музейните педагози и куратори. Ценното на този проект е, че чрез него децата се въвличат в реална творческа дейност – рисуват, интерпретират класически творби, споделят емоции и мисли, провокирани от контакта с изкуството. Така те развиват не само познавателния си капацитет, но и уменията си за общуване, както и емоционалната си интелигентност, която (по подобие на способността за мислене) подлежи на формиране и насочване в градивни за личността и обществото измерения (Crow 2019, 342 – 348).

Съществена, но относително слабо разгърната, е *работата със студенти и докторанти*, която част от художествените галерии развиват през последните години. В тази насока особено полезен е проектът „Студентски практики“ на Министерството на образованието и науката, по който се финансира практическото обучение на студентите в професионалните направления на техните бакалавърски и магистърски програми. Справка в сайта на този мащабен проект показва, че за последната му фаза – 2020 – 2021 г., като обучаващи организации са регистрирани само две художествени галерии от обществен сектор – Софийската градска художествена галерия и Художествената галерия „Борис Денев“ във Велико Търново. За разлика от галериите 23 музея са се възползвали от възможностите, които предоставя Проектът. В двете визирани организации студентите са подпомагали кураторите в организиране на изложби и събития. Включени са и в процесите на дигитализация на фондовете на културните институции. Очевидно обаче целият потенциал на възможността за работа със студенти не е усвоен в сектора на художествените музеи<sup>8)</sup>.

Малко по-оптимистично е положението по отношение на *профилираните дейности със студенти* от специалности от областта на изобразителните изкуства. На основа на договори между Националната художествена академия и отделни художествени галерии се провеждат летни практики на студенти, както и обучителни семинари по отделни дисциплини. По правило, при тези дейности не се ползва в достатъчна степен капацитетът на щатните експерти към художествените музеи. Интересът е по-скоро към фондовете и към експозициите – постоянни и временни. Несистемни, но плодотворни са контактите на студентите и преподавателите по изкуство от пловдивската Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ с художествените галерии в Града под тепетата. В отделни случаи залите на Градската художествена галерия се ползват за изложби на дипломанти. В хода на образователния процес по отделни дисциплини се ползват дигиталните продукти на художествените музеи в Пловдив. Като цяло, описаните дейности са резултатни и биха могли да се ползват като модел и от други висши училища, подготвящи студенти по изобразително изкуство.

### **Проблемни аспекти**

Съвременната музеология е обобщила значим световен опит в образователната дейност на институциите на паметта (Tzekova 2007, 34 – 50; Delibatova 2015). Освен посочените по-горе практики и методи на работа вече е утвърдена традицията за поддържане на образователни *програми за възрастни* – както за хора в активна възраст, така и за пенсионери. Този тип програми са много слабо представени в българските музеи, а в художествените галерии присъстват символично. Те намират израз в организирани лектории, в срещи с автори на изкуствоведски книги или с художници, както и във вернисажи, посветени на временна изложба или отделна творба. В споменатия формат работят художествените галерии в София, Казанлък, Велико Търново, Пловдив, Варна и др. Тази дейност обаче в масовия случай се развива в текущата културна събитийност, без да постигне реални резултати за създаване на трайни връзки с конкретни общности, които да приемат галерията като място за придобиване на ново знание и за вдъхновяващ контакт с изкуството.

Пандемичната криза през последните две години открои на преден план и въпроса за *дигиталната трансформация на културното съдържание* в художествените музеи. Днес все още не знаем отговора на въпроса, зададен от Кристин Сполар, когато светът „се отвори“ след ковид ограниченията, къде точно ще бъдат художествените музеи (Spolar 2020). Въпреки това за относително кратък период най-динамично развиващите се звена в сектора осигуриха дигитален достъп до своите шедеври, започнаха да предоставят виртуални турове и виртуални беседи, които са приоритизи-

рани за обучаеми и за възрастни хора, подложени в най-голяма степен на стреса от изолацията.

Българските институции на паметта също се активизираха в спомената насока, като и тук водещи остават историческите, археологическите, етнографските и мемориалните музеи. Малка част от художествените галерии предлагат виртуални разходки из постоянните си експозиции – Варненската градска галерия, Музеят на хумора и сатирата в Габрово, част от пловдивските художествени музеи, Художествената галерия – Казанлък, и няколко други. За съжаление, допълващото информационно съдържание на този тип продукти е символично, с което образователните функции на виртуалната разходка са минимизирани. С цел разширяване техническите възможности за представяне на виртуални разходки върху сайтовете на художествените галерии се осъществява обновяването на платформите и динамизиране на културното съдържание, представено върху тях.

Своеобразен „пробив“ в споменатата насока реализира Националната галерия, която се възползва от висококачествената платформа Google Art & Culture, за да представи част от пространствата си чрез висококачествен виртуален тур<sup>9)</sup>. Освен това институцията показва три виртуални експозиции, посветени на отделни етапи в развитието на националното ни изкуство. Общо 184 от шедьоврите на живописиста и графиката, принадлежащи към фонда на Националната галерия, са достъпни за всички потребители на Google, като изображенията са съпътствани с кратка информация за творби и автори. Така, българското художествено присъствие в интернет разширява образователния си потенциал и дава възможност на потребители от целия свят да контактуват с ценностите на културата ни.

Най-съществени дефицити в работата на художествените галерии в образователния сектор са свързани с отсъствието на визия за необходимостта от целенасочена дейност с обучителен характер, обърната с лице към конкретни и ясно дефинирани аудитории – ученици, възрастни хора, хора със специални потребности, любители на изкуството, безработни и др. Много ограничен е кръгът на щатните музейни педагози в художествените галерии, чиято професионална компетентност по принцип повишава възможностите за реализиране на обучителни програми (Kletchka 2021, 79 – 97). Осезаема е и липсата на активност за създаване на работещи трайни партньорства с образователните и с другите културни институции. Неизползван в това отношение е потенциалът на читалищата, които по места разполагат със зали, с подготвени за работа с различни социални групи кадри, а някои случаи и с подходящи експозиционни пространства. Всички тези ресурси присъстват като възможност, но реалното им ангажиране с конкретни образователни инициативи от страна на художествените галерии тепърва предстои.

## **Перспективи**

По традиция и по дефиниция музеят е пространство за образование, естетическа наслада и творчество (Caillet & Lehalle 1995; Atanasov 2019, 29 – 36). Този аспект е присъщ и на художествените галерии, които в България имат мисия да опазват и популяризират високите образци на художествената ни традиция. С оглед на специфичната си мисия визираните 58 отделни институции и/или техни звена, свързани с движимото културно наследство от сектора на изкуството, би трябвало радикално да разширят образователните си инициативи. Както споменах по-горе, връзките с училища и университети, дигиталните образователни продукти, както и тематично обособените модули за преподаване и учене в музея срещат еднозначна подкрепа от страна на съответните ведомства на национално ниво – Министерството на образованието и науката и Министерството на културата. Налични са и профилирани политики в рамките на Европейския съюз, пример за което са дигиталната платформа Europeana<sup>10)</sup> и програмата Creative Europe. Чрез тях се разширява полето на културна комуникация между отделните нации на основа на обмен на знание за местни традиции и постижения в различните области на изкуството, образованието и културата.

Огромен е потенциалът за разгръщане на образователни дейности чрез съвременните дигитални платформи – както национални, така и международни. Възможностите на локално ниво също биха могли да се оползотворят в по-голяма степен. Освен в партньорство с читалищата галериите биха могли да се възползват и от по-големия опит на историческите музеи и библиотеки в работата с ученици и студенти, както и в създаването на образователни програми (Delibatova 2015, 34 – 56). Съвместните усилия на близки по профил и по функция институции биха могли да обогатят ефекта на отделни прояви и дейности. Както е известно, произведенията на изкуството имат висок въздействен потенциал не само за илюстрирането на определени факти и тенденции, но и за формирането на така дефицитните в съвременния свят ценностни ориентири на младите поколения. А и на всички останали генерации.

От 21 до 30 юли 2021 г. в Художествената галерия към Националния дворец на културата беше представена изложба с творби на ученици от училищата по изкуствата в България<sup>11)</sup>. Престижното пространство бе изпълнено не само със запомнящи се рисунки и пластики, но и с детски усмивки, творчески трепети и радостен глъч. Бъдещите майстори на четката и длетото споделяха вълнението си от първата си национална изява с приятели, родители и съученици. Раздадените награди и отличените работи оказаха мотивиращо въздействие върху младите творци. Подобни прояви по изключение се организират от някои градски художествени галерии в областните и общински центрове, при все че талантиливи деца има не само в художествените



училища. Успехът на споменатата национална изложба е сигнал за екипите на галериите да насочат повече усилия в подкрепа на младите таланти. Защото чрез бъдещата им творческа дейност ще се осигури приемственост в историческото ни развитие – не само по отношение на изкуството, но и по отношение на всички дейности, свързани с опазването и социализирането на богатото културно и природно наследство на България.

### БЕЛЕЖКИ

1. В настоящата статия терминът „художествена галерия“ е пълен синоним на термина „художествен музей“. Това произтича от действащата в страната правна рамка и от традициите на българската култура. В обхвата на настоящия наратив влизат музеите за изкуство (art museums) в тесния смисъл на думата, без музеите, без литературните и музикалните музеи.
2. Национален статистически институт. Меню: Музеи. Подменю: Приходи и разходи на музеите по видове за 2020 г. – <https://nsi.bg> <26 януари 2022>
3. В сектора на културата терминът „потребител“ (user, consumer) е разтоварен от предимно пазарните значения, присъщи на употребата му в стопанския и социален контекст, както и в повлияното от консумеризма пространство на съвременните дигитални комуникации (Belk et al. 2013).
4. По-точният термин в случая е английският оригинал lifelong learning, който през последните две десетилетия навлезе активно в образователната теория и практика. Създадените на основа на тази концепция програми за обучение и личностно развитие намират все по-широко място в съвременната социална среда, включително и в културния сектор (Field 2006).
5. Учебни занятия ще има в музеи и галерии, 31 юли 2018. Министерство на образованието и науката. – <https://www.mon.bg/bg/news/3176> <26 януари 2022>
6. Сайтът на проекта предлага директна работа на децата във виртуална среда, както и възможност за контакт с музейния педагог през интернет. – <https://20sreshti.artgallerystz.com/> <26 януари 2022>
7. Данни за програмата се съдържат на сайта на институцията – <https://www.dobrichgallery.org/rabotilnitsa-za-vaobrazhenie/> <26 януари 2022>
8. Общият брой на обучаващите организации през посочената фаза на проекта е 2886. Интересът от страна на публичния и частния сектор е значим и резултатите от практическото обучение на студентите са осезаеми. Цитираните справки съм направила като регистриран потребител на сайта – академичен наставник на студенти, обучаващи се по проекта. – <https://praktiki.mon.bg/> <26 януари 2022>
9. Националната галерия има самостоятелен профил като партньор на Културния институт на Google. През този профил биха могли да се представят



- и произведения на изкуството от други български художествени музеи. – <https://artsandculture.google.com/partner/national-art-gallery-in-bulgaria> <26 януари 2022>
10. Дигиталната библиотека, музей и архив Europeana е мащабен общоевропейски проект, който приобщава и български ценности. Полезен е с възможностите за дигитално експониране на художествени творби, за ползване на виртуалните изложби в образователния процес и за сравнителен анализ на тенденциите в развитието на историята и културата на Стария континент. <https://www.europeana.eu/bg> <26 януари 2022>
11. Ученици от 15 училища по изкуствата в страната с обща изложба в НДК. 15 юли 2021. – <https://www.ndk.bg/news/uchenitsi-ot-15-uchilishta-po-izkustva-v-stranata-s-obshta-izlozhba-v-ndk-10011-1>

## ЛИТЕРАТУРА

- АТАНАСОВ, Д. (съст.), 2019. *Форум художествено образование и култура. Сборник с доклади*. Център за неформално образование и културна дейност АЛОС. ISBN 978-619-90315-9-9
- БОНЕВА, В. 2014., *Музейната мрежа в България*. Велико Търново: Фабер. ISBN: 978-619-000-158-4
- ДЕЛИБАТОВА, В., 2015. *Музеи, образование и метакогниция*. София: Св. Климент Охридски. ISBN: 978-954-073-807-9
- МИШКОВА, И., 2015. *Образование в музея. Състояние и перспективи в България*. София: Гутенберг. ISBN 978-619-176-044-2
- ПЕТЕВ, Т. & ХРИСТОВА, З., 2021. *Един ден в музея*. София: Точица. ISBN 978-619-7172-294
- ПОПОВА, К., 2015. *Образователната функция в съвременния музей. Българско списание за образование*, бр. 1, 217 – 231. ISSN 1314 – 9059
- ТИНЕВА, К., 2021. *20 срещи с българското изкуство*. Градска художествена галерия – Стара Загора.
- ЦЕКОВА, Е., 2007. *Музейна комуникация и музейно образование*. София: Сдружение „Кръг Будител“. ISBN 978-954-92141-1-6
- BELK, R., PRICE, L. & PENALOZA, L. (Eds.). 2013. *Consumer Culture Theory*. Emerland Group Publishing. ISBN 978-1-78190-810-5
- CAILLET, E. & LEHALLE, É., 1995. *A l'approche du musée, la médiation culturelle*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon. ISBN 2-7297-0527-9
- CROW, W. & BOWLES, D., 2019. Empathy and Analogy in Museum Education. *Journal of Museum Education*, **43**(4), 342 – 348. ISSN: 2051-6169
- DOYCHINOVA, E., 2017. Perception of Works of Art in a Gallery by Students – an Important Factor for Aesthetic Impact. *SocioBrains*. Issue 39, November, 160 – 163. ISSN 2367-5721

- FIELD, J., 2006. *Lifelong Learning and the New Educational Order*. Trentham Books.
- KLETCHKA, D., 2021. Art Museum Educators: Who Are They Now? *Curator*. **64**(1), 79 – 97. <https://doi.org/10.1111/cura.12399>
- SPOLAR, C., 2020. *When the world reopens, will art museums still be there?* *National Geographic*, December Available from: <https://www.nationalgeographic.com> [Viewed 26 януари 2022].

## REFERENCES

- ATANASOV, D. (sast.), 2019. *Forum hudozhestveno obrazovanie i kultura. Sbornik s dokladi*. Tzentar za neformalno obrazovanie i kulturna deynost ALOS. ISBN 978-619-90315-9-9 [In Bulgarian].
- BELK, R., PRICE, L. & PENALOZA, L. (Eds.). 2013. *Consumer Culture Theory*. Emerland Group Publishing. ISBN 978-1-78190-810-5.
- BONEVA, V. 2014. *Muzeynata mrezha v Bulgaria*. Veliko Tarnovo: Faber. ISBN: 978-619-000-158-4 [In Bulgarian].
- CAILLET, E. & LEHALLE, É., 1995. *Al'approche du musée, la médiation culturelle*. Lyon: Presses Universitaires de Lyon. ISBN 2-7297-0527-9.
- CROW, W. & BOWLES, D., 2019. Empathy and Analogy in Museum Education. *Journal of Museum Education*, **43**(4), 342 – 348. ISSN: 2051-6169.
- DELIBATOVA, V., 2015. *Muzei, obrazovanie i metakognitsia*. Sofia: Sv. Kliment Ohridski. ISBN: 978-954-073-807-9 [In Bulgarian].
- DOYCHINOVA, E., 2017. Perception of Works of Art in a Gallery by Students – an Important Factor for Aesthetic Impact. *SocioBrains*. Issue 39, November, 160 – 163. ISSN 2367-5721
- FIELD, J., 2006. *Lifelong Learning and the New Educational Order*. Trentham Books.
- KLETCHKA, D., 2021. Art Museum Educators: Who Are They Now? *Curator*. **64**(1), 79 – 97. <https://doi.org/10.1111/cura.12399>
- MISHKOVA, I., 2015. *Obrazovanie v muzeya. Sastoyanie i perspektivi v Bulgaria*. Sofia: Gutenberg. ISBN 978-619-176-044-2 [In Bulgarian].
- PETEV, T. & HRISTOVA, Z., 2021. *Edin den v muzeya*. Sofia: Tochitsa. ISBN 978-619-7172-294 [In Bulgarian].
- POPOVA, K., 2015. Obrazovatel'nata funktsia v savremennia muzey. *Balgarsko spisanie za obrazovanie*, br. 1, 217 – 231. ISSN 1314 – 9059 [In Bulgarian].
- SPOLAR, C., 2020. *When the world reopens, will art museums still be there?* *National Geographic*, December Available from: <https://www.nationalgeographic.com> [Viewed 26 януари 2022].

- TINEVA, K., 2021. *20 sreshti s balgarskoto izkustvo*. Gradska hudozhestvena galeria – Stara Zagora. [In Bulgarian].
- TZEKOVA, E., 2007. *Muzeyna komunikatsia i muzeyno obrazovanie*. Sofia: Sdruzhenie „Krag Buditel“. ISBN 978-954-92141-1-6 [In Bulgarian].

## **NOT (SUFFICIENTLY) DEVELOPED EDUCATIONAL POTENTIAL OF BULGARIAN ART MUSEUMS**

**Abstract.** The study focuses on the educational potential of Bulgarian art museums. The system of these museums is briefly described, indicating the specifics of their cultural activities. The great opportunities for education in-and-through these museums are outlined – with examples and concepts. The thesis about the positives of their wider involvement in the educational process is developed on the basis of data from the work of some art museums. The need to develop emotional intelligence and empathy in students through a deeper reading of art is outlined. In this regard, the role of the treasury of Bulgarian art museums is invaluable.

*Keywords:* art museum; education; cultural heritage

✉ **Prof. Vera Boneva, DSc.**

ORCID iD: 0000-0003-3009-8750

Web of Science ResearcherID: AAG-6292-2021

University for Library Studies & Information Technology

Sofia, Bulgaria

E-mail: v.boneva@unibit.bg